HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ובית הלל מתירין וכמה פת עבה א"ר הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח מתקיף לה רב יוסף [א]אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינן זריזין אם אמרו בפת עמילה יאמרו בפת שאינו עמילה אם אמרו בעצים יבשין יאמרו בעצים לחים אם אמרו בתנור חם יאמרו בתנור צונן אם אמרו בתנור של מתכת יאמרו בתנור של חרס אמר ר' ירמיה בר אבא שאילית את רבי ביחוד ומנו רב איכא דאמרי (א)רב ירמיה בר אבא אמר רב שאילית את רבי ביחוד ומנו רבינו הקדוש מאי פת עבה (ב)פת מרובה ואמאי קרו ליה פת עבה משום דנפישא בלישה ואי בעית אימא באתריה דהאי תנא לפת מרובה פת עבה קרו ליה מאי טעמא אי משום דקא טרח טירחא דלא צריך מאי איריא בפסח אפילו בי"ט נמי אין הכי נמי והאי תנא ביום טוב של פסח קאי תניא נמי הכי בית שמאי אומרים אין אופין פת [ב]עבה ביום טוב [ג]ובית הלל מתירין (ג)ת"ר [ד]יוצאין בפת נקיה (ד)ובהדראה ובסריקין המצויירין בפסח אע"פ שאמרו אין עושין סריקין המצויירין בפסח אמר רב יהודה דבר זה שאל בייתוס בן זונין לחכמים מפני מה אמרו אין עושין סריקין המצויירין בפסח אמרו לו מפני שהאשה שוהה עליה ומחמצתה אמר להם אפשר יעשנה בדפוס [ה]ויקבענה כיון (ה)אמרו לו יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין אמר רבי אלעזר בר צדוק פעם אחת נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל והביאו לפניו סריקין המצויירין בפסח אמרתי אבא לא כך אמרו חכמים [ה]אין עושין סריקין המצויירין בפסח אמר לי בני לא של כל אדם אמרו אלא של נחתומין אמרו איכא דאמרי הכי קאמר ליה לא של נחתומין אמרו אלא של כל אדם א"ר יוסי עושין סריקין (ו)כמין רקיקין ואין עושין סריקין (ז)כמין גלוסקאות (א) [ו]ת"ר הסופגנין והדובשנין ואיסקריטין וחלת המסרת והמדומע פטורים מן החלה מאי חלת המסרת אמר רבי יהושע בן לוי זה חלוט של בעלי בתים אמר ריש לקיש הללו מעשה אילפס הן ורבי יוחנן [י]אמר מעשה אילפס חייבין והללו שעשאן בחמה מיתיבי הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין עשאן באילפס חייבין בחמה פטורין תיובתיה דרבי שמעון בן לקיש אמר עולא אמר לך רבי שמעון בן לקיש הכא במאי עסקינן שהרתיח ולבסוף הדביק אבל הדביק ולבסוף הרתיח מאי הכי נמי דפטורין אדתני סיפא עשאן בחמה פטורין ליפלוג וליתני בדידה בד"א כגון שהרתיח ולבסוף הדביק אבל הדביק ולבסוף הרתיח פטורין חסורי מחסרא והכי קתני בד"א שהרתיח ולבסוף הדביק אבל הדביק ולבסוף הרתיח נעשה כמי שעשאן בחמה ופטורין ת"ש (ח) [ז]יוצאין במצה הינא ובמצה העשויה [ח]באילפס הכא נמי שהרתיח ולבסוף הדביק מאי מצה הינא אמר רב יהודה אמר שמואל כל שפורסה ואין חוטין נמשכין הימנה אמר רבא (ט)[ט]וכן לחמי תודה פשיטא הכא לחם כתיב והכא לחם כתיב מהו דתימא הואיל וכתיב [1]והקריב ממנו אחד

וכמה פת עבה טפח. ואפי' הכי שרו בית הלל אבל טפי מטפח לא: שכן מצינו בלחם הפנים. שהוא אסור לבא חמץ כדאמרינן במנחות (נז.) כל המנחה אשר תקריבו וגו' [ויקרא ב] לרבות לחם הפנים לחימוץ לאזהרה שלא יחמיצו ואפילו הכי עובי דפנותיו טפח דהיינו לחם שהיו לו פנים ואין פנים פחותין מטפח(י): אם אמרו. והתירו עובי טפח: בזריזין. כהנים שבקיאין בשימורו שלא יחמיץ יתירו לכל אדם שאינן זריזין: בפת עמילה. שאינה ממהרת להחמיץ שעמילתה מעכבתה. עמילה ברייר"א כדתנן (מנחות דף עו.) כל המנחות טעונין שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה: בתנור חם. בכל יום תמיד היו מסיקין תנור של מקדש לאפיית מנחות ולחמי תודה ושל מתכת היה כדאמר בזבחים בפ' דם חטאת (דף צה:): בעצים יבשים. שהיו מביאים אותן מימות החמה כדאמרינן בתענית (דף לא.) מחמשה עשר באב ואילך תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עצים למערכה: (כ)פת מרובה. הרבה חררין ביחד ולאו משום חימוץ נקט לה ובחררין דקים קאמר ומשום דקא טרח טירחא דלא צריך הוא: ביחוד. בינו לביני. רביה דר' ירמיה רב רביה דרב רבינו הקדוש. לישנא אחרינא בייחוד בברור כמו וידעו ביחוד ששם ארון נגנז (יומא דף נד.): בלישה. כשלשין אותה עבה היא העיסה כשהיא כולה ביחד: הכי גרסינן תניא נמי הכי ב"ש אומרים אין אופין פת עבה בי"ט ולא גרסינן בפסח: תניא נמי הכי. דלאו משום חמץ נקט אלא משום טירחא דהא הכא לא תנא פסח: ובסריקין המצויירים. מצות המצויירות ואע"פ שאמרו לכתחלה אסור דיעבד שפיר דמי: שוהה עליהן. לציירן ואין נותנין מהר לתנור ומחמיצין: אפשר יעשה. הצורה בדפוס ויקבענה בסריק: כיון. כלומר מהר בדחיפה אחת: יאמרו כל הסריקין אסורין ושל בייתוס מותרין. שהרי רוב נחתומין אין להן אותו דפוס: לא של כל אדם אמרו. לאסור דבעל הבית העושה אותן לעצמו אינו חושש לייפותן כל כך ואינו שוהה עליהן: אלא של נחתומין. העושין למכור ומקפידין על נויין ושוהין על ציורן: איכא דאמרי לא של נחתומין אמרו. לאסור שרגילין ובקיאין בדבר ויש להן דפוסין: עושין סריקין. מצויירין כמין רקיקין ובלבד שיהו דקין וקלושין דאין ממהרין להחמיץ אבל לא מציירין את העבים כגלוסקאות דמתוך עוביין מחמיצין בשהייה מועטת: הסופגנין. עשויין כספוג: והדובשנין. מטוגנין בדבש וכולן מין לחם: והאיסקריטין. עשויין כצפיחית דמתרגמינן איסקריטון (שמות טז) שלשין עיסתן רכה מאד: המסרת. תרגום של מחבת [יחזקאל ד]: פטורין מן החלה. דכתיב (במדבר טו) באכלכם מלחם הארץ והני לאו לחם נינהו. ולקמיה [ע"ב] מפרש טעמא: והמדומע. חולין שנפלה תרומה לתוכן פטור דתרימו תרומה כתיב [במדבר טו] ולא שכבר היה תרומה: חלוט של בעלי בתים. אינו נעשה כתקון לחם: ריש לקיש אכולהו קאי ולאו לאפלוגי אדר' יהושע בן לוי אתא: מעשה אילפס הן. לפיכך לאו לחם הוא דקא סבר אין לחם אלא האפוי בתנור כדכתיב לחמכם בתנור אחד (ויקרא כו): והללו. להכי פטורין לפי שעשאן בחמה ולא באור: שהרתיח. האילפס ואחר כך הדביק בה הלחם דהוה ליה כעין מעשה תנור הלכך חייבין: הינא. אינה אפויה כל צורכה. לשון אל תאכלו ממנו נא (שמות יב): העשויה באילפס. ואע"ג דלחם בעינן כדכתיב לחם עוני (דברים טז): מאי מצה הינא. כלומר כמה תאפה ויהא יוצא בה: שפורסה. שמשברה. לשון פרוסה: וכן לענין לחמי תודה. אם שחט הזבח עליהן מאחר שנאפת כענין הזה קידש הלחם והתודה כשירה דהואיל(ל) וקרמו פניה דתנן במנחות [עח:] כי האי גוונא בעינן:

אחד

ובית הלל מתירין. טעמא דבית הלל כדאמרינן (ביצה דף יז.) מערכת אשה ואופה תנור מלא ככרות אע"פ שאין צריכה רק לככר אחד[א] אבל למלאות התנור פעם אחרת ליכא מאן דשרי(מ): תנא בפסח קאי. תימה דלא משני הכי בריש ערבי פסחים (לקמן צט:) דפריך מאי איריא ערבי פסחים וכו' וי"ל דהתם פריך משבת דהוי בכל שבוע ולא שייך לשנויי דנקט ערבי פסחים משום דתנא בפסח קאי[ב](נ):

ותנא

מסורת הש"ס

(א) מלת אמר חסר עי' ביצה כב:, (ב) [דביצה אי' מרובה], (ג) לקמן מ., (ד) [גי' הערוך בע' רד הרדאה פי' לחם עב ובלשון לע"ז הוא ארד"ן], (ה) [מ"ק יד. חולין קז:], (ו) [גי' הערוך ע' סרק ג' מן], (ז) חלה פ"א [מ"ד], (ח) מנחות עח: [ע"ש], (ט) [שם], (י) [סוכה ה.], (כ) [צ"ל אחר ד"ה ביחוד], (ל) בס"א ליתא דהואיל, (מ) [ועי' תוס' ביצה כב: ד"ה דנפישי], (נ) [וע"ע תוס' לקמן צט: ד"ה מאי],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' כמין גלוסקאות תנן התם הסופגנין והדובשנין וכן גי' הר"ן:

◆

גליון הש"ס

גמ' ויקבענה כיון. וכן במתני' פ"ז דתמיד מ"א פותח כיון. וכן במס' כלה עמד ונפל על פניו וכיון אבל:

◆

מוסף רש"י

וכמה פת עבה. שהתירו בית הלל (ביצה כב:). שכן מצינו בלחם הפנים. שהיא מצה כדאמרינן בכל המנחות באות מצה (מנחות נז.) ועביו טפח כשמו לחם הפנים, יש לו פנים ואין פנים פחותין מטפח (ביצה כב:). בזריזין. של בית גרמו שהיו אומנים וזריזים בדבר (שם). בפת עמילה. בריי"א בלע"ז, שהיא טעון ג' מאות שיפה, שפשוף בידו, וחמש מאות בעיטה, באגרוף, שף אחת בועט שתים, שף שתים בועט שלש (שם). בעצים יבשין. מט"ו באב היו פוסקין מלכרות עצים למערכה במס' תענית (לא.) ומעצי לשכת העצים היו אופין ומבשלים כל צרכי הקדש (ביצה כב:). בתנור חם. שמסיקין אותו בכל יום הן למנחות הן לצלי (שם). בתנור של מתכת. במס' זבחים (צה:) אמרינן תנור של מקדש של מתכת היה משום שתי הלחם ולחם הפנים, שאפייתן וקדושתן בתנור, הוה ליה כלי שרת וכלי שרת דחרס לא עבדינן (ביצה שם). איכא דאמרי. רב גופיה אמר שאלית את רבי ביחוד (שם). פת מרובה. ולאו משום חמוץ הוא אלא משום דטרחא טרחא יתירא למחר וליום אחר (שם). תניא נמי הכי. דבשאר יו"ט נמי נחלקו (שם). ובית הלל מתירין. שהפת נאפה יפה כשהתנור מלא (שם). ובהדראה. קיבר (לקמן מ.). שאל בייתוס בן זונין. נחתום אחד ובייתוס שמו היה לו דפוס אחד מצוייר והיה מושיב לתוכו את הסריק והוא מצוייר מיד, אמר להם אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה מיד (חולין קח.). כיון. מהר בלא טורח. (ב"מ לג.). יאמרו כל הסריקין אסורין. כלומר דבייתוס היה יכול לסרוק חלותיו בלי שהות לפי שהיה לו דפוס, ואעפ"כ אסרו משום דאמרי כל הסריקין כו' (מו"ק יד.). ובמצה העשויה. האפויה (מנחות עח:). ואין חוטין נמשכין הימנה. דכבר אפויה כל דהו (שם). וכן לחמי תודה. שאם נאפו כל כך בשעת שחיטת הזבח שפורסה ואין חוטין נמשכין ממנה קדש הלחם (שם). פשיטא. דהך דינא אית להו למצה ולחמי תודה, דהכא והכא כתיב לחם (שם).

עין משפט נר מצוה

קמ א ש"ע או"ח סי' תמ סעיף ה:

קמא ב ג מיי' פ"ג מהל' י"ט הל' ח טוש"ע או"ח סי' תקז סעיף ו:

קמב ד מיי' פ"ו מהל' מצה הל' ה סמג לאוין עט טוש"ע או"ח סי' תנד סעיף א:

קמג ה מיי' פ"ה מהל' מצה הל' טו סמג שם טוש"ע או"ח סי' תמ סעיף ד:

קמד ו מיי' פ"ו מהל' בכורים הלכה יב סמג עשין קמא טוש"ע י"ד סי' שכט סעיף ח:

קמה ז מיי' פ"ו מהל' מצה הלכה ו טוש"ע או"ח סי' תסא סעיף ג:

קמו ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

קמז ט מיי' פי"ב מהל' פסולי המוקדשין הלכה יז:

◆

תורה אור השלם

1. וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל קָרְבָּן תְּרוּמָה לַייָ לַכֹּהֵן הַזֹּרֵק אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה: ויקרא ז יד

◆

לעזי רש"י

ברייר"א [בריי"ד]. (לחם) חבוט, נלוש היטב.

◆

מוסף תוספות

א. מפני שהפת יפה בזמן שהתנור מלא. תוס' הרא"ש. ב. [ד]אין לו להניח ערבי שבתות דתדירי בכל שבוע. תוס' לקמן צט:

◆

רבינו חננאל

וטרחינן לאוקמה במצה בפסח, וכמה עבה טפח כעובי לחם הפנים שהיה מצה והיה עביו טפח. ודחינן ואסקינן האי פת עבה פת מרובה היא, ומשום טירחא ובכל יום טוב הוא, ואמאי תנא בפסח משום דבעינא דפסח הוה קאי. תניא נמי הכי ב"ש אומר אין אופין פת עבה ביום טוב וב"ה מתירין. ת"ר יוצאין בפת נקיה והדראה ובסריקין המצויירין ואף על פי שאמרו אין עושין סריקין המצויירין בפסח. ואמרינן מאי טעמא מפני שהאשה שוהה עליהן ומחמצתן. ויעשו בדפוס, ודחו ואמרו אפילו בדפוס אין עושין. וסריקי רבן גמליאל אמר ר' צדוק לר' אלעזר בנו לא של כל אדם אמרו אין עושין אלא של נחתומין דבעו מסקו ליה טפי שהו עלייהו. איכא דאמרי הכי אמר ליה לא של נחתומין אמרו דפקיעי ועבדו לעגל. אלא של כל אדם אמרו דלא בקיעי והני דבי ר"ג פקיעי. ר' יוסי אומר עושין סריקין כמין רקיקין ואין עושין סריקין ככרות כמין גלוסקאות. תנן התם הסופגנין והדובשנין והאסקריטין וחלת המשרת והמדומע פטורין מן החלה. מאי חלת המשרת זה חלוט של בעלי בתים שאמרנו למעלה. פירוש חלות שאינן אפויות בתנור אלא על המשרת. שהיא כמו טיגן, ואופין אותן החלות במשרת על ידי שמן, לפיכך נקראות חלות המשרת. כלומר חלות האפויות במשרת. פירוש מדומע, פירות שנתקנו ונפלה בהן תרומה ונקרא דמוע. מאי טעמא הללו פטורין מן החלה, ריש לקיש אמר מפני שהן מעשה אלפס, ואינו קרוי לחם אלא האפוי בתנור. ור' יוחנן אמר אפילו מעשה אלפס חייבין בחלה, והללו לא עשאן באלפס על ידי האור אלא בחמה. ומותבינן לריש לקיש הסופגנין והדובשנין והאסקריטין עשאן באלפס חייבין בחמה פטורין. ומשני כגון שהרתיח האלפס ובסוף הדביק הסופגנין הללו באלפס חייבין. והכי קתני בד"א בשהרתיח ולבסוף הדביק, שנמצאת אפייתן. אבל הדביק ולבסוף הרתיח נעשה כמי שעשאן בחמה ופטורין. והא נמי דתני יוצאים במצה נא ובמצה העשויה באלפס, אוקמ' בשהרתיח ולבסוף הדביק. ומצה נא כל שפורסה ואין חוטין נמשכין הימנה, ואילו נגדי מינה חוטי, בצק הוא עדיין ואסירא. דבעינן לחם וליכא. וכן לענין לחמי תודה.